

حسن اشتری / فریاد پرهیز

شهر دانش محور

شهر دانش محور

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

-
- سرشناسه : اشتری، حسن، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور : شهر دانش محور / نویسندگان: حسن اشتری، فریاد پرهیز؛ زیر نظر اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
مشخصات نشر : تهران: تیسرا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۹۶ ص؛ جدول، نمودار، مصور؛ ۲۱×۱۴/۵.
فروست : نگاشت شهر؛ ۱۱۹.
فروست : فرهنگ و اجتماع؛ ۶۹.
شابک : ۸۰۰۰۰ ریال؛ 978-600-7683-26-2
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه. ص ۹۵.
موضوع : توسعه پایدار شهری.
موضوع : توسعه پایدار شهری - ایران.
موضوع : شهرسازی - طرح و برنامه‌ریزی.
موضوع : شهرسازی - ایران - طرح و برنامه‌ریزی.
موضوع : سیاست شهری - ایران.
شناسه افزوده : پرهیز، فریاد، ۱۳۶۲ -
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۵ الف ۸۶ ت / ۷۹ HC
رده‌بندی دیویی : ۳۳۸/۹
شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۵۹۳۰۸
-

شهر دانش محور

حسن اشتری

دانشجوی دکتری آینده پژوهی دانشگاه تهران

فریاد پرهیز

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

فهرست

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱
۱. واژه‌شناسی دانش محوری.....	۱۹
۱-۱. اقتصاد مبتنی بر دانش.....	۱۹
۱-۲. سیاست‌گذاری مبتنی بر دانش.....	۲۰
۱-۳. مدیریت مبتنی بر دانش.....	۲۱
۱-۴. بازار مبتنی بر دانش.....	۲۱
۱-۵. شرکت دانش‌بنیان.....	۲۱
۱-۶. دارایی‌های دانایی محور.....	۲۲
۲. سیر تطور الگوهای شهری.....	۲۲
۲-۱. شهرهای پیاده‌رو محور.....	۲۳
۲-۲. شهر ترانزیت محور.....	۲۴
۲-۳. شهر اتومبیل محور.....	۲۶
۲-۴. شهر دانش محور.....	۲۷
۳. مفهوم شهر دانش محور.....	۲۸
۴. توسعه شهر دانش محور.....	۳۶
۴-۱. توسعه اقتصادی.....	۳۸
۴-۲. توسعه اجتماعی - فرهنگی.....	۳۸
۴-۳. توسعه شهری - محیطی.....	۳۹
۴-۴. توسعه نهادی.....	۳۹
۵. شالوده‌های شهر دانش محور.....	۳۹
۶. مکانیزم‌ها و مبنای توسعه شهر دانش محور.....	۴۱

۴۲	..... اقتصاد دانش محور و توسعه شهر دانش محور
۴۴	..... ابزارهای شهر دانش محور
۴۴	..... ۸-۱ سرمایه انسانی
۴۵	..... ۸-۲ فناوری و ارتباطات
۵۳	..... ۸-۳ زیرساخت‌های فرهنگی و خلاقیت
۵۴	..... ۸-۴ خوشه‌های توسعه شهری و روابط فضایی
۵۸	..... ۸-۵ طبقه خلاق
۶۳	..... ۹. نمونه‌های موردی شهر دانش محور
۶۳	..... ۹-۱. شهر بارسلونا
۷۷	..... ۹-۲. استرالیا - ملبورن
۷۸	..... ۱۰. اقدامات شهر دانش محور در ملبورن
۷۸	..... ۱۰-۱. فناوری و ارتباطات
۷۹	..... ۱۱. خوشه‌های توسعه شهری و روابط فضایی
۷۹	..... ۱۲. زیرساخت‌های فرهنگی و خلاقیت
۸۰	..... ۱۲-۱. سرمایه انسانی
۸۰	..... ۱۲-۲. طبقه خلاق
۸۱	..... ۱۲-۳. جزایر مدرن در بنگلور
۹۰	..... ۱۳. نتیجه‌گیری و راهکارهای لازم برای دستیابی به شهر دانش محور
۹۳	..... کتابنامه

درآمد

به دانش فزای و به یزدان گرای که او باد جان تو را رهنمای

کلان‌شهر امروزمین، اگر بر مداری خردورزانه و بنیانی دانش‌پژوهانه مدیریت نشود، شهروندان و مدیران شهر را با مشکلاتی فزاینده و پیچیده روبه‌رو خواهد نمود. پس روشن است که چرا در ساختار سازمانی شهرداری‌ها، نیاز به راه‌اندازی و فعالیت دفاتر مطالعاتی، اتاق‌های فکر و ایده‌پردازی، و شوراهای علمی ضروری و مهم دانسته شده است. اما نمی‌توان انتظار داشت به صرف راه‌اندازی مجموعه‌های یادشده، اتفاق بزرگی در اداره شهر رقم بخورد. در واقع اثربخش بودن این اقدام نخستین، بستگی تام به توسعه دانش و نگرش علمی مدیران، کارشناسان و کارکنان سطوح گوناگون سازمان دارد تا هم ذهنی و هم زبانی رخ دهد.

اهمیت دانش‌محور بودن مدیریت شهر، تا بدان اندازه است که مفاهیم، نظریه‌ها و الگوهای فراوانی در دهه‌های اخیر وارد ادبیات مدیریت شهری شده است. اینک، به موازات گفت‌وگو از شهر و مدیریت آن، به وفور مفاهیمی همچون اقتصاد دانش‌پایه، سیاست‌گذاری دانش‌بنیان، مدیریت دانایی، دارایی‌های دانش‌محور، شهر دانش‌نهاد و... می‌شود. گویا در بزنگاه

کلان شهرهای امروز، کلیدواژه گشایش قفل دشواری‌های مدیریتی، واژگان دانش و پژوهش است.

در ادامه، همین نگاه خردورزانه و استوار بر تجربه گذشته، مدیران شهری را مجاب کرده است که لازم است بیشترین سرمایه‌گذاری مربوط به به‌کارگیری دانش و پژوهش شهری را در حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی تمرکز دهند، چرا که پیوستگی رهیافت دانش محوری را با رویکردهای شهر انسانی، شهر اخلاقی و شهر فرهنگی، بیش از همیشه دریافته‌اند.

اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، با فهم این واقعیت ارزنده، تلاش دارد در جهت توسعه مفاهیم، الگوها و نظریه‌های شهر دانش محور، سهم و نقش مورد انتظار را ایفا نماید. سفارش تألیف و انتشار کتاب حاضر بدین منظور صورت گرفته است. امیدواریم مطالعه و به‌کارگیری آن یاریگر مدیران و کارشناسان دلسوز، فهیم و متعهد شهری باشد در جهت پیمودن مسیر رسیدن به آرمان شهری شایسته، پرورش دهنده شهروندانی خداپاور، اخلاق مدار، خلاق و تعالی‌گرا.

علی اصغر محکی

مدیرکل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران

پیشگفتار

به گفته دکتر نیک بونتیس^۱ «در سال ۲۰۱۰ میلادی کلیه دانش‌های تدوین شده در جهان در هر ۱۱ ساعت دو برابر خواهد شد».

آینده بافتنی نیست، بلکه ساختنی است؛ بنابراین آینده جایی نیست که به آنجا می‌رویم، بلکه جایی است که آن را به وجود می‌آوریم. آینده همچنان در حال ساخته شدن است و هر جامعه‌ای با توجه به میزان دانش، خلاقیت و نوآوری و نیز ارزش‌ها و اهداف خود آن را می‌سازد. باور رایج در سده بیست و یکم این است که کلیدی‌ترین عامل در دهه‌های آینده اتکای به دانش، نیروهای فکری و فناوری‌های مبتنی بر آن در توسعه همه‌جانبه به‌ویژه توسعه علمی و فناوری است. به دلیل اهمیت دانش، هزاره جدید به نام عصر دانایی یا فراگیری شناسایی شده است؛ به گونه‌ای که امروزه بسیاری از شهرهای جهان به‌منظور رشد اقتصادی بر دانش تأکید کرده‌اند. شهر دانش محور نقش بسیار مهمی در تولید، رشد اقتصادی و توسعه دارد و این شهر یکی از مؤثرترین پارادایم‌های شهرهای پایدار آینده است. در این میان کشورهای در حال توسعه به‌ویژه ایران به این موضوع چندان توجه نکرده‌اند.

---

1. Dr. Nick Bontis

این نوشتار با کاوش و تبیین مفاهیم، اصول و عمده‌ترین ویژگی‌های شهر دانش محور در پی غنی‌تر کردن پیشینه موضوع و تعمق بیشتر در راستای اتخاذ آن در کشور به عنوان یک سیاست راهبردی برای حفظ نخبگان و استعدادهای خلاق به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های سده بیست و یکم در کشورمان است.

عمده‌ترین متغیرهای این نوشتار مشتمل بر تبیین سیر تطور فرم‌های شهری در گذر زمان هستند، از جمله شهر پیاده‌رو محور، ترانزیتی، اتومبیل محور و دانش محور؛ واژه‌شناسی دانش محوری؛ مفهوم شهر دانش محور؛ عناصر بنیادین شهر دانش محور؛ ابزارهای شهر دانش محور از قبیل طبقه خلاق، سرمایه انسانی، فناوری ارتباطات و اطلاعات، زیرساخت‌های فرهنگی و خلاقیت و خوشه‌های توسعه شهری و روابط فضایی؛ اهداف، ارکان و شاخص‌های توسعه شهر دانش محور و در نهایت اقدامات صورت گرفته در شهر بارسلون، ملبورن و بنگلور در راستای تبدیل شدن به یک شهر دانش محور.

نتایج پژوهش بیانگر آن است که عمده‌ترین شالوده‌های شهر دانش محور مشتمل بر پایه مبتنی بر دانش، جامع‌نگری و عدالت اجتماعی، قابلیت دسترسی، اختلاط فرهنگی، تنوع شهری، کیفیت زندگی، تسهیلات شهری و ساختار صنعتی هستند. طبقه خلاق، سرمایه انسانی، فناوری و ارتباطات، زیرساخت‌های فرهنگی و خلاقیت به منزله عمده‌ترین ابزارهای شهر دانش محور به شمار می‌آیند. شهر دانش محور به واسطه شاخص‌هایی از جمله تعدد مراکز علمی - پژوهشی و دانشگاهی، مراکز هنری - فرهنگی مختلف، فضاهای مدنی و عمومی، تنوع قومیت‌ها و مکان‌های شهری پرتراکم قابل تبیین است.

مقدمه

در دهه‌های پایانی سده بیستم تحولات پرشتاب جامعه صنعتی شکل تازه‌ای به خود گرفت و انقلابی را در عرصه اطلاعات و ارتباطات رقم زد. این انقلاب شبکه‌های جهانی اطلاعات و ارتباطات را به وجود آورد و عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی زندگی را در سطح جهان متأثر ساخت. اکنون همه تغییرات سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جهان ریشه در این انقلاب علمی - تکنولوژیکی دارد. با پیدایش شبکه‌های نوین و جهانی اطلاعات و ارتباطات و تأثیرپذیری همه ابعاد زندگی بشر از این انقلاب تکنولوژیک، جهان وارد جامعه جدیدی شده است که می‌توان آن را جامعه اطلاعاتی دانست؛ بنابراین ظهور جامعه اطلاعاتی با پیدایش نوآوری‌های شگرف در فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی روی داده است. باید خاطرنشان کرد که این جامعه صرفاً بیانگر استفاده ما از فناوری اطلاعاتی نیست، بلکه این مفهوم ساختار اجتماعی ویژه‌ای را به نمایش می‌گذارد که با این رویداد ارتباط تنگاتنگی دارد (Duff, 2000: 101-105).

در آغاز می‌توان جامعه اطلاعاتی را بر اساس نوآوری‌های فوق‌العاده

فناورانه تعریف کرد؛ زیرا فناوری نوین اطلاعاتی و ارتباطی سمبل و نماد جامعه اطلاعاتی است (وبستر، ۱۳۸۰: ۲۰). پیشرفت شگفت‌انگیز در پردازش، نگهداری و انتقال اطلاعات به کاربرد فناوری‌های اطلاعاتی در نمایش زوایای حیات اجتماعی منجر شده است. فناوری‌های جدید سبب ظهور شبکه‌های اطلاعاتی شده‌اند. این شبکه‌های اطلاعاتی در آینده‌ای نه‌چندان دور بر تمامی جنبه‌های زندگی انسان اثر می‌گذارند و کمتر کسی در جهان یافت خواهد شد که از آنها استفاده نکند و این فناوری‌ها در زندگی او حضور نداشته باشند (وبستر، ۱۳۸۰: ۲۴۰). در جامعه اطلاعاتی با سرعت فراگیر رسانه‌ها روبه‌رو هستیم. با پیشرفت در فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، خدمات تلویزیونی با شبکه‌هایی از مؤسسه‌ها و نهادهای گسترده و ماهواره‌ها پیوند خورده‌اند؛ به‌طوری‌که به‌سہولت می‌توانند در همه جای دنیا در دسترس قرار گیرند. این انفجار بزرگ اطلاعات نشانگر آن است که جامعه امروز ما با گذشته بسیار تفاوت کرده است و در این میان، بر اثر یورش‌های سریع و رعدآسای نشانه‌ها و نمادهای جدید کاملاً تحول‌پذیر و غیرایستا شده است.

به سخن دیگر، طی چند دهه اخیر جهان شاهد تغییرات اقتصادی، اجتماعی، تکنیکی و محیطی عمده‌ای بوده که به‌طور عمیقی بر الگوهای شهرنشینی، فعالیت‌های انسانی و سبک زندگی تأثیر گذاشته‌اند؛ چنان‌که چالش‌های جهانی شدن، اقتصاد دانش‌محور، جامعه شبکه‌ای، تغییرات آب‌وهوایی، فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات، فناوری‌های حمل‌ونقل، تقسیم جهانی نیروی کار، شکاف دیجیتالی، شهرنشینی سریع و افزایش روزافزون شهرها (Yigitcanlar, 2010) به موضوع‌های اصلی پژوهشگران اندیشمندان، برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران و مدیران تبدیل شده‌اند. به باور *فارفاس*، «ما در دوره‌ای از تحولات شگرف، تغییر شکل جامعه و انگاره‌های

اقتصادی آن زندگی می‌کنیم؛ چنان‌که ماهیت تولید، تجارت، اشتغال و کار در دهه‌های آینده متفاوت از آن چیزی خواهد بود که هم‌اکنون شاهدیم» (Forfas, 1996). به گفته ریچارد فلوریدا^۱ و مارتین کنی، «سرمایه‌داری در حال تغییر از سیستم تولید انبوه که منبع اصلی ارزش نیروی کار به حساب می‌آید، به سمت عصر جدید «تولید نوآورانه» است که بر مبنای آن کلیدی‌ترین خصیصه تولید، بهره‌وری و رشد اقتصادی دانش است» (Florida & Kenney, 1991). در سال‌های اخیر توجه بسیار زیادی به نقش دانش در فرایند رشد اقتصادی و رقابت‌پذیری شده است. در همین راستا، دانشمندان تأکید قابل ملاحظه‌ای بر نقش انباشت‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی، شرکت‌های فناوری‌محور، سرمایه‌انسانی، فنی و علمی و دانش محلی در تبیین رشد نوآورانه و موفقیت‌آمیز شهری و منطقه‌ای کرده‌اند. بر همین اساس پژوهش حاضر بر آن است تا با تبیین مفهوم، شاخص‌ها، ابزارها و شالوده‌های شهر دانش‌محور، به اهمیت نخبگان و طبقه خلاق در جامعه دانش‌محور سده بیست‌ویکم بپردازد. این پژوهش در راستای تحلیل هرچه بهتر این امر، به اقدامات شهر بارسلون، ملبورن و بنگلور در راستای دستیابی به شاخص‌های شهر دانش‌محور نیز پرداخته است و در همین راستا در پی پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

- سیر تطور الگوهای شهری در گذر تاریخ چگونه بوده است؟
- عمده‌ترین اهداف، ارکان و شاخص‌های توسعه شهر دانش‌محور در سده بیست‌ویکم چیست؟
- مهم‌ترین شالوده‌ها و ابزارهای لازم برای ایجاد شهر دانش‌محور چیست؟

□ عمده‌ترین راهکارهای مطلوب برای دستیابی به شهر دانش محور چیست؟ و اینکه مهم‌ترین نمونه‌های عملیاتی شهر دانش محور در جهان کدامند؟

۱. تمدن و اقتصاد شهری در گذر زمان

الوین تافلر یکی از نخستین کسانی است که سه موج تأثیر گذار مشتمل بر انقلاب کشاورزی، صنعتی و اطلاعاتی را در تاریخ تمدن شناسایی کرد. ویژگی دوره پیش از مدرن^۱ جهت‌گیری مبتنی بر کشاورزی و محلی آن بوده است و اینکه قبایل شکارچی در شهرها سکونت می‌گزیدند و به کشاورزی مشغول می‌شدند. طبقه حاکم متشکل از پادشاه، افسران نظامی، کشیشان بودند و بیشتر مردم به امر کشاورزی می‌پرداختند و فرهنگ آنها نیز مبتنی بر آریستوکراسی بود. مردم عادی، سواد و فرصت کافی برای مشارکت در رویدادهای فرهنگی به استثنای امور مذهبی و آداب و رسوم محلی نداشتند؛ در موج دوم و طی دوره مدرن، انقلاب صنعتی بسط یافت؛ نیروی کار به طور روزافزونی در کارخانه‌ها متمرکز شد و روش غالب به تولید انبوه تحت تقسیم شدید نیروی کار و جدایی‌گزینی صاحبان سرمایه و طبقه کارگر تبدیل شد. *چارلی چاپلین* در فیلم «دوران مدرن» از خودبیگانگی کارگران کارخانه‌ای را به زیبایی هرچه تمام‌تر به تصویر کشیده است. این تفاوت‌ها منجر به ایجاد ایدئولوژی‌های لیبرالیسم و سوسیالیسم شده است (Berman, 1981). آغاز عصر مدرن مربوط به سده شانزدهم است و آن بر مبنای تجارت و خرید و فروش بازاری در مقیاس بین‌المللی سازمان‌دهی شده است. فرایند مدرنیته طی سده‌های

---

1. Financial Capital

نوزدهم و بیستم از طریق گسترش مقیاس فعالیت‌های اقتصادی در سطح جهان تشدید یافت (Dikshit, 2004: 271). مدرنیسم با پروژه روشنگری یا عقلانیت روشنگری پیوند دارد. در سده هفدهم، عصر روشنگری با اصول ریاضیات نیوتنی و دو رساله درباره حکومت اثر جان لاک و سرانجام با اندیشه‌های فلسفی - سیاسی رنه دکارت، فرانسیس بیکن و توماس هابز آغاز می‌شود و در سده هجدهم با متفکران و نظریه‌پردازان نامور مانند مونتسکیو، روسو، دیدرو و اصحاب دایرةالمعارف، پیروزی عقل ابزاری اعلام می‌شود (شکویی، ۱۳۸۰). در زمینه خاستگاه‌شناسی تاریخی پسامدرن می‌توان ریشه‌های آن را به نیچه، کی‌یرکگارد، هایدگر و حتی ویتگنشتاین نسبت داد. بر این اساس، پسامدرنیسم به عنوان یک اندیشه تأثیرگذار، از کوران اندیشه‌های متضاد و متعارض فلسفی، اجتماعی و هنری سده نوزدهم گذر کرد و در اواخر قرن بیستم به استقلال دست یافت و به صورت نظریه‌ای شاخص رخساره نمود (مختابادامرئی، ۱۳۸۷: ۸۳). این اصطلاح برای نخستین بار به وسیله چیمن به کار گرفته شد، ولی اوج شکوفایی اندیشه پسامدرن در دهه ۱۹۸۰ بود که فیلسوفان فرانسوی پسامدرن مانند لیوتار، فوکو، دریدا و بدریاریار پروژه روشنگری را نقد کردند و مدرنیسم را به چالش کشیدند (نجاریان، پاک‌سرشت و صفایی مقدم، ۱۳۸۲: ۹۱). به گفته ستور، دنیای مدرن با روحی سرگردان و دانشی مادی، عمرش برای همیشه به سر آمده بود و بنابراین جای خود را به جهانی سیال، بدون شکل و همواره در حال تغییر و دگرگونی داد (Centore, 1991: 22). به‌منظور درک بهتر پیشینه مدرن و پسامدرن، سیر تاریخی و ویژگی‌های آنها در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول شماره ۱. سه موج تمدن بشر (پیش از مدرن، مدرن، پسامدرن)

پسامدرن از دهه ۱۹۶۰	مدرن ۱۹۶۰-۱۴۵۰	پیش از مدرن ۱۰۰۰-۱۴۵۰	
انقلاب اطلاعاتی؛ اداری و افتراق تولیدی جهانی	انقلاب صنعتی؛ کارخانه؛ تولید انبوه و متمرکز	انقلاب نئولیتیک؛ کشاورزی؛ کار طاقت فرسا و پراکنده	تولید
جهانی؛ کارگران خدماتی و اداری	سرمایه داری؛ حاکمیت طبقه بورژوا؛ کارگران کارخانه‌ای	قبیله‌ای - فتودالی؛ طبقه حاکم متشکل از پادشاه، افسران نظامی و کشیشان؛ خدمت کاران	جامعه
به سرعت در حال تغییر و افتراق شده	خطی	به آرامی در حال تغییر ادواری	زمان
جهانی، محلی چندملیتی، تکثرگرا، و فناوری اطلاعاتی محور	ملیت‌گرایی و عقل محوری	شهری، محلی	جهت‌گیری
فرهنگ سلیقه‌ای چندطبقه‌ای	بورژوازی، سبک مبتنی بر فرهنگ توده‌ای	آریستوکراسی سبک یکپارچه	فرهنگ

Source: Raaij, 1993:543

به پیروی از سه موج تمدن بشری، رویکردهای اقتصادی نیز تغییر کرده‌اند. جدول شماره ۲ به خوبی رویکردهای اقتصادی مطرح شده در طول تاریخ بشری را نشان داده است. با نگاهی اجمالی به روند تغییرات اقتصاد جهان طی سال‌های اخیر و بررسی و مطالعه نظرات دانشمندان و پژوهشگران پیرامون این تغییرات، به این واقعیت مهم و کلیدی دست می‌یابیم که جهان امروز به هیچ‌وجه تابع قواعد سنتی علوم پیش از خود نیست و توابع پیچیده و نوینی را خلق کرده که عموماً طول عمر نامشخصی دارند و مدام در حال تکوین و تغییر هستند. مهم‌ترین عامل پیدایش چنین وضعیتی در حوزه صنعت و اقتصاد، افزون بر عدم کارکرد روش‌های سنتی موجود در عصر صنعت و افزایش تعداد بنگاه‌های اقتصادی و صنعتی و کاهش فاصله

رقابتی میان آنها، این واقعیت بسیار مهم است که جوامع بشری در راستای تحقق خواسته‌های آرمان‌گرایانه سده گذشته به حدی از بلوغ فکری و فناوری دست یافته‌اند که دیگر قرارگرفتن در مرزهای شناخته‌شده علم و فناوری نه موجبات پیشرفت اقتصادی و برتری رقابتی آنان را تأمین می‌کند و نه پاسخ‌گوی نیازهای پیچیده و فراوان بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی در ایجاد بسترهای موردنیاز برای دستیابی به هدف‌ها و برنامه‌های بلندمدت در روند تحولات جهان خواهد بود؛ بنابراین ورود به دنیای ناشناخته‌ها برای کسب سهم بیشتری از جهان فوق‌مدرن آینده نیازمند صرف سرمایه‌های مالی و فکری بیشتری است که می‌باید به صورتی کاملاً هوشمندانه و بر اساس روش‌های علمی و نوین، مدیریت شوند و مورد بهره‌برداری قرار گیرند.

جدول شماره ۲. مقایسه رویکردهای اصلی اقتصادی در طول تاریخ بشر

نوع اقتصاد	داده	پروسه	ستاده	نوآوری
اقتصاد کشاورزی	نیروی کار زمین و سرمایه	کشت و زراعت	غلات	استفاده از حیوانات استفاده از ماشین
اقتصاد صنعتی	نیروی کار، زمین و سرمایه، کارآفرین، فناوری	کارخانه‌ای و پردازش	تجهیزات سرمایه‌ای صنعت تولیدات فیزیکی	استفاده از ماشین تحقیقات (علوم و فناوری)
اقتصاد دانش‌بنیان	نیروی کار، زمین و سرمایه، کارآفرین، فناوری، اطلاعات و دانش	جابه‌جایی و کنترل	تولیدات دانش صنایع دانش‌محور سرمایه دانش	آگاهی و اطلاعات شبیه‌سازی مجازی شبکه‌ها

Source: Juma & Cheong, 2005

کتابنامه

- اشتری، حسن؛ حافظ مهدنژاد (۱۳۹۱)، شهر خلاق، طبقه خلاق، نیمرخ شماره ۱۰، به سفارش اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، تهران: تیسرا.
- جونز، مارتین و همکاران (۱۳۸۶)، مقدمه‌ای بر جغرافیای سیاسی، مترجم: زهرا پیشگاهی فرد و رسول اکبری، تهران: دانشگاه تهران.
- شکویی، حسین، «جغرافیا و پست‌مدرنیسم»، مجله علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ۱۳۸۰.
- مختابادامرئی، سید مصطفی (۱۳۸۷)، «پست‌مدرنیسم و تئاتر»، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۴، صص ۹۰-۸۱.
- مشکینی، ابوالفضل و همکاران (۱۳۹۳)، شهر خلاق الگوی مدیریت شهری در حوزه دانش‌بنیان، تهران: آراد.
- مشکینی، ابوالفضل و همکاران، «نقش نظریه شهر خلاق در پویای اقتصاد فرهنگی و زندگی شهری»، همایش ملی شهر خلاق؛ ایده‌ها و چالش‌ها در ایران، قشم، ۱۳۹۲.
- ملایی، مصطفی و همکاران، «ارائه مدلی تعاملی در جامعه دانایی‌محور در خصوص شکل‌گیری کسب‌وکارهای دانش‌بنیان در افق ۱۴۰۴»، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب‌وکارهای دانش‌بنیان، بابلسر، ۱۳۹۱.
- مهدوی، حمید و همکاران (۱۳۹۰)، «تحلیل اثربخشی پارک‌های علم و فناوری به کمک نتایج فرایند ارزیابی شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم

- و فناوری»، فصلنامه تخصصی پارک‌ها و مراکز رشد، سال هفتم، شماره ۳۷، صص ۶۰-۵۳، ۱۳۹۱.
- نجاریان، پروانه و همکاران، «مضامین پست‌مدرنیسم و دلالت‌های تبیینی آن»، مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال نهم، شماره ۱ و ۲، صص ۸۹-۱۰۶، ۱۳۸۲.
- ویستر، فرانک (۱۳۸۰)، نظریه‌های جامعه‌اطلاعاتی، مترجم: اسماعیل قدیمی، تهران: قصیده‌سرا.
- Berman, M. (1981), *The Reenchantment of the World*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Bontje, Marco; Sako Musterd (2009), *Creative Industries, Creative Class and Competitiveness: Expert Opinions Critically Appraised*, Geoforum 40, pp. pp. 843-852.
- Borja, J.; M. Castells (1997), *Local and Global: The Management of Cities in the Information Age*, Earthscan Publications, London.
- Carrillo, F. (2002), "Capital Systems: Implications for a Global Knowledge Agenda", *Journal of Knowledge Management*, 6 (4), pp. 379-399.
- Centore, F. (1991), *Being and Becoming: A Critique of Postmodernism*, Green Wood Press, New York.
- Chatzkel, J. (2004), "Greater Phoenix as a Knowledge Capital", *Journal of Knowledge Management*.
- Civitium, Wireless Broadband, (2010), "The Foundation for Digital Cities: A Cookbook for Communities", Available from: <http://www.civitium.com>.
- Davenport, Thomas; Lawrence Prusak (1998), *Working Knowledge; How Organizations Manage What They Know*. Harvard Business School Press, P. 199.
- Dikshit, R. D. (2004), *Geographical Thought: A Contextual History of Ideas*, Prentic-Hall, Fifth Printing, New Dehli.
- Drucker, Peter (1969), *The Age of Discontinuity; Guidelines to Our Changing Society*. Harper and Row, New York.
- Duff, A. (2000), *In Formation Society Studies*, London \$ New York: Rout ledge.
- Dvir, R.; E. Pasher, (2004), "Innovative Engines for Knowledge Cities: an Innovation Ecology Perspective". *Journal of Knowledge Management*, 8 (5), pp. 16-27.
- Edvinsson, L. (2003), "Introduction to Issues in Knowledge Management", Oxfordshire, *Henley Knowledge Management Forum*.
- Ergazakis K.; K. Metaxiotis & J. Psarras (2004), "Towards Knowledge Cities:

- Conceptual Analysis and Success Stories”, *Journal of Knowledge Management*, vol. 8, no. 5, pp. 5-15.
- Ergazakis, E.; K. Ergazakis; D. Askounis & Y. Charalabidis (2010), “Digital Cities: Towards an Integrated Decision Support Methodology”, *Telematics and Informatics xxx*.
- Ergazakis, K.; K. Metaxiotis & J. Psarras (2006), “An Emerging Pattern of Successful Knowledge Cities’ Main Features”, in Carrillo, J. (Ed.), *Knowledge Cities: Approaches, Experiences and Perspectives*, Butterworth-Heinemann/ Elsevier, Oxford, pp. 3-15.
- Ergazakis, K.; K. Metaxiotis & J. Psarras (2004), “Towards Knowledge Cities: An Innovation Conceptual Analysis and Success Stories”, *Journal of Knowledge Management*, vol. 8, no .5, pp.16-27.
- Florida, Richard (2004), “The Rise of the Creative Class and How It’s Transforming Work”, Leisure, *Community and Everyday Life (Paperback)*. Basic Books, New York.
- Florida, Richard (2005), *Cities and the Creative Class*, New York: Routledge.
- Florida, Richard; Martin Kenney (1991), “The New Age of Capitalism”, *Futures*, p. 637.
- Forfas (1996), “The Policy Advisory and Coordination Board for Industrial Development, Science and Technology in Ireland”, *Shaping our Future*, p. 3.
- Gonzalez, M., J. Alvarado & S. Martinez (2005), “A Compilation of Resources on Knowledge Cities and Knowledge-Based Development”, *Journal of Knowledge Management*, 8 (5): 107-127.
- Korak Kakabadse, N. (2000), “Information Technology and Development: ‘It Harems’ Fostering New Colonialism or Solving ‘Wicked’ Policy Problems”, *Public Administration and Development*, vol. 20.
- Lever, W. (2002), *Correlating the Knowledge-Base of Cities with Economic Growth. Urban Studies*, 39 (5/6), pp. 859-870.
- Loukis, E.; A. Xenakis & N. Tserpeli (2009), “Using Argument Visualization to Enhance E-Participation in the Legislation Formation Process”, In: *Proceedings of the 548 IFIP First International Conference on E-Participation-E-Part*, August 30-September 3, Linz, Austria.
- Loukis, E.; M. Wimmer (2010), “Analysing Different Models of Structured Electronic Consultation on Legislation Under Formation”, In: *Proceedings of the Fourth 550 International Conference on Online Deliberation, OD 2010*, 30 June-2 July, 2010, *Leeds University Business School*, UK.
- Marche, S. & J. D. Mcniven (2003), “E-Government and E-Governance: the

- Future Isn't what it Used to Be", *Canadian Journal of Administrative Sciences*, vol. 20, no. 1.
- Newman, Peter (2002), *Walking in a Historical, International and Contemporary Context*, in Sustainable Transport (ed.) Rodney Tolley, Boca Raton, Boston New York Washington, DC, Woodhead Publishing Ltd.
- Raaij, W. (1993), "Fred Van Postmodern Consumption", *Journal of Economic Psychology*, 14, pp. 541-563.
- Stewart, Thomas A. (1996), "Intellectual Capital-The New Wealth of Organizations", *McGraw-Hill*, p. 342.
- Thompson, Mark P. A.; Walsham, Geoff (2004), "Placing Knowledge Management in Context", *Journal of Management Studies*, 41 (5), pp 725-747, doi:10.1111/j.1467-6486.2004.00451.x. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract-id=559300>.
- Van Winden, W.; W. Berg; L. Van Den & P. Peter (2007), "European Cities in the Knowledge Economy", *Urban Studies*, 44 (3), pp. 525-549.
- Vanolo, Alberto (2008), "The Image of the Creative City: Some Reflections on Urban Branding in Turin", *Cities*, 25, pp. 370-382.
- Work Foundation, (2002), *Manchester: Ideopolis? The Work Foundation*, London.
- Yigitcanlar, T. (Ed.) (2010), "Sustainable Urban and Regional Infrastructure Development: Technologies, Applications and Management", Hershey, PA: *Information Science Reference*.
- Yigitcanlar, T.; K. O'Connor & C. Westerman (2008), "The Making of Knowledge Cities: Melbourne's Knowledge-Based Urban Development Experience", doi:10.1016/j.Cities.2008.01.001, *Cities*, 25, pp. 63-72.
- Yigitcanlar, T.; K. Velibeyoglu & S. Baum (Eds.) (2007), *Knowledge-Based Urban Development: Planning and Applications in the Information Era*, Hershey, PA: IGI Global, in Press.

تهیه کتاب با یکی از روش‌های زیر امکان‌پذیر است :

مراجعه به سایت انتشارات تیسّا و خرید کتاب با **۱۰ درصد تخفیف**

www.teesa.pub

مراجعه حضوری یا سفارش تلفنی :

آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی
شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲   تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳

مراجعه به مراکز پخش :

ققنوس : میدان انقلاب ، خیابان منیری جاوید ، کوچه مبین ، شماره ۴
تلفن : ۶۶۴۰۸۶۴۰-۶۶۴۶۰۰۹۹
کسترش : خیابان دماوند ، خیابان سازمان آب ، کوچه چهارم غربی ، شماره ۲۸
تلفن : ۷۷۳۵۰۵۹۸
آثار : خیابان انقلاب ، خیابان ۱۲ فروردین ، خیابان شهدای ژاندارمری
جنب اداره پست ، شماره ۹۵   تلفن : ۶۶۴۶۱۸۹۳-۶۶۹۵۲۲۹۱
فرمنگ : خیابان انقلاب ، خیابان لبافی‌نژاد ، نرسیده به تقاطع کارگر ، شماره ۲۶۶ ، واحد ۵
تلفن : ۶۶۴۸۲۱۵۰
کتاب آوران : خیابان کارگر جنوبی ، کوچه شعله ور ، شماره ۱۶ ، طبقه دوم
تلفن : ۶۶۹۱۰۸۴۴-۶۶۹۲۴۰۲۲

انتشارات تیسّا

- آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی ، شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲
- تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳
- www.teesa.pub   • iteesa@mail.com

باور رایج در سده بیست و یکم این است که کلیدی‌ترین عامل در دهه‌های آینده اتکالی به دانش، نیروهای فکری و فناوری‌های مبتنی بر آن در توسعه همه‌جانبه به‌ویژه توسعه علمی و فناوری است. به دلیل اهمیت دانش، هزاره جدید به نام عصر دانایی یا فراگیری شناسایی شده است؛ به‌گونه‌ای که امروزه بسیاری از شهرهای جهان به‌منظور رشد اقتصادی بر دانش تأکید کرده‌اند. شهر دانش‌محور نقش بسیار مهمی در تولید، رشد اقتصادی و توسعه دارد و این شهر یکی از مؤثرترین پارادایم‌های شهرهای پایدار آینده است. در این میان کشورهای در حال توسعه به‌ویژه ایران به این موضوع چندان توجه نکرده‌اند.

این نوشتار با کاوش و تبیین مفاهیم، اصول و عمده‌ترین ویژگی‌های شهر دانش‌محور در پی غنی‌تر کردن پیشینه موضوع و تعمق بیشتر در راستای اتخاذ آن در کشور به عنوان یک سیاست راهبردی برای حفظ نخبگان و استعدادهای خلاق به‌مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های سده بیست و یکم در کشورمان است.

معاونت امور اجتماعی و فرهنگی
اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

ISBN 978-600-7683-26-2

۸۰۰۰ تومان